

Sygn. akt VIII U 52/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 maja 2015 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:

Przewodniczący:	SSO Mariola Szmajduch
Protokolant:	Anna Krzyszkowska

po rozpoznaniu w dniu 6 maja 2015 r. w Gliwicach

sprawy P. N. (N.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

przy udziale zainteresowanej H. N. (1)

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek odwołania P. N.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

z dnia 3 grudnia 2014 r. **nr** (...) - (...)

1. zmienia częściowo zaskarżoną decyzję w ten sposób, iż stwierdza, że P. N. nie jest zobowiązany do opłacenia odsetek od nienależnie pobranych świadczeń za okres od 2 marca 2014 roku do 3 grudnia 2014 roku w kwocie 411,30 zł (czteryście jednaście złotych trzydzieści groszy);

2. oddala odwołanie w pozostałej części.

(-) SSO Mariola Szmajduch

Sygn. akt VIII U 52/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 3 grudnia 2014r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z., zobowiązał ubezpieczonego P. N. do zwrotu nienależnie pobranej renty rodzinnej za okres od 1 marca 2014r. do 30 września 2014r. w kwocie 6.246,94 zł oraz odsetek za okres od 2 marca 2014r. do 3 grudnia 2014r. tj. do dnia wydania decyzji w kwocie 411,30 zł.

W odwołaniu od powyższej decyzji ubezpieczony P. N., reprezentowany przez matkę H. N. (1), będącą zarazem zainteresowaną, domagał się uchylecia decyzji, poprzez ponowne ustalenie wysokości nienależnie pobranego świadczenia z uwzględnieniem treści art. 73 ustawy emerytalno-rentowej tj. uwzględnieniem, że w sytuacji przerwy

w kontynuacji nauki przez P. N., renta rodzinna dla uprawnionej H. N. (1) wynosiłaby 85% świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu. Nadto kwestionował wysokość odsetek ustalonych przez organ rentowy.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy, wniósł o jego oddalenie. ZUS wskazał, iż decyzją z dnia 10 sierpnia 2011r, przyznał H. N. (1) od dnia 7 maja 2011r. prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu na stałe. Odrębną decyzją z dnia 10 sierpnia 2011r, przyznał rentę rodzinną P. N. od 7 maja 2011r. na okres do 31 sierpnia 2013r. Na wniosek P. N. renta rodzinna była wypłacana do rąk H. N. (1) jako osoby upoważnionej. W związku z kontynuacją nauki w Wyższej Szkole (...) w K., decyzją z dnia 13 września 2013r. przyznano P. N. rentę rodzinną na dalszy okres do 31 marca 2017r. tj. do daty planowanego terminu ukończenia nauki. W dniu 12 listopada 2014r. P. N. przedłożył zaświadczenie z Wyższej Szkoły (...) w K., potwierdzające, iż jest studentem I roku w roku akademickim 2014/2015, zaś w dniu 28 listopada 2014r. przedłożył zaświadczenie, z którego wynika, iż posiadał status studenta w Wyższej Szkole (...) w K. w okresie od 1 października 2013r. do 28 lutego 2014r. ZUS wskazał, iż P. N. nie powiadomił organu rentowego o fakcie przerwania nauki, mimo iż wszystkie decyzje zawierały stosowne pouczenie. W związku z powyższym ubezpieczony pobrał nienależne świadczenia w okresie od 1 marca 2014r. do 30 września 2014r. w kwocie 6.246,94 zł. które podlega zwrotowi wraz z odsetkami. ZUS wskazał nadto, że okoliczność, iż w okresie od 1 marca 2014r. do 30 września 2014r. ubezpieczony nie kontynuował nauki została ujawniona dopiero w dniu 28 listopada 2014r., w związku z czym brak podstawy do przeliczenia świadczenia dla H. N. (1) za okres wsteczny.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Decyzją z dnia 10 sierpnia 2011r. ZUS przyznał H. N. (1) prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu od dnia 7 maja 2011r. na stałe.

Kolejną decyzją z dnia 10 sierpnia 2011r. ZUS przyznał prawo do renty rodzinnej dla P. N. na okres od dnia 7 maja 2011r. do 31 sierpnia 2013r. tj. do czasu zakończenia nauki w szkole średniej.

Na wniosek Pana P. N. (k. 5 a.r.) przysługująca mu część renty rodzinnej była wypłacana do rąk dotychczasowego opiekuna prawnego – matki H. N. (2).

W dniu 28 września 2013r. P. N. przedłożył w ZUS decyzję z dnia 13 września 2013r. w sprawie przyjęcia na studia w Wyższej Szkole (...) w K.. W dniu 21 października 2013r. przedłożył w ZUS zaświadczenie z dnia 19 października 2013r., iż w roku akademickim 2013/2014 rozpoczął naukę na I roku w Wyższej Szkole (...) w K., gdzie podano, iż planowany termin ukończenia nauki upływa 31 marca 2017r.

Decyzją z dnia 23 października 2013r. przyznano prawo do dalszej renty rodzinnej dla P. N. na okres do 31 marca 2017r. tj. daty planowanego terminu ukończenia nauki.

Kolejno, w dniu 12 listopada 2014r. do ZUS wpłynęło zaświadczenie z Wyższej Szkoły (...) w K. potwierdzające, iż w roku akademickim 2014/2015 ubezpieczony P. N. jest studentem 1 toku, 1 semestru tej szkoły.

W dniu 28 listopada 2014r. do ZUS wpłynęło zaświadczenie z którego wynika, iż w Wyższej Szkole (...) w K. ubezpieczony posiadał status studenta w okresie od dnia 1 października 2013r. do dnia 28 lutego 2014r.

Sąd ustalił, iż w okresie od 1 marca 2014r. do 30 września 2014r. P. N. nie kontynuował nauki. O fakcie przerwania nauki ubezpieczony nie powiadomił organu rentowego.

Ustalono, iż wszystkie decyzje o rencie rodzinnej zawierały pouczenie o obowiązku poinformowania organu rentowego o zaprzestaniu kontynuowania nauki w szkole lub uczelni.

Zaskarżoną decyzją z dnia 3 grudnia 2014r. (...) Oddział w Z., zobowiązał ubezpieczonego P. N. do zwrotu nienależnie pobranej renty rodzinnej za okres od 1 marca 2014r. do 30 września 2014r. w kwocie 6.246,94 zł oraz odsetek za okres od 2 marca 2014r. do 3 grudnia 2014r. tj. do dnia wydania decyzji w kwocie 411,30 zł.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie akt organu rentowego.

Stan faktyczny w niniejszej sprawie nie był przez strony kwestionowany.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie ubezpieczonego zasługuje na uwzględnienie jedynie w części dotyczącej zapłaty odsetek od nienależnie pobranego świadczenia.

W pozostałym zakresie odwołanie podlega oddaleniu.

Zgodnie z art. 67 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o rentach i emeryturach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2013r., poz.1440 ze zm.) do renty rodzinnej uprawnieni są następujący członkowie rodziny spełniający warunki określone w art. 68-71:

- 1) dzieci własne, dzieci drugiego małżonka oraz dzieci przysposobione;
- 2) przyjęte na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletności wnuki, rodzeństwo i inne dzieci, z wyłączeniem dzieci przyjętych na wychowanie i utrzymanie w ramach rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka;
- 3) małżonek (wdowa i wdowiec);
- 4) rodzice.

W myśl art. 68 ust. 1 ustawy dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

- 1) do ukończenia 16 lat;
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

Jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia tego roku studiów (ust.2).

Stosownie do treści art. 70 ust. 1 powołanej ustawy wdowa ma prawo do renty rodzinnej jeżeli:

- 1) w chwili śmierci męża osiągnęła wiek 50 lat lub była niezdolna do pracy albo
- 2) wychowuje co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa uprawnione do renty rodzinnej po zmarłym mężu, które nie osiągnęło 16 lat, a jeżeli kształci się w szkole - 18 lat życia, lub jeżeli sprawuje pieczę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnym do pracy, uprawnionym do renty rodzinnej.

W myśl ust. 2, prawo do renty rodzinnej nabywa również wdowa, która osiągnęła wiek 50 lat lub stała się niezdolna do pracy po śmierci męża, nie później jednak niż w ciągu 5 lat od jego śmierci lub od zaprzestania wychowywania osób wymienionych w ust. 1 pkt 2.

Zgodnie z art. 73 ust. 1 renta rodzinna wynosi:

- 1) dla jednej osoby uprawnionej - 85% świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu;

2) dla dwóch osób uprawnionych - 90% świadczenia, które przysługiwałyby zmarłemu;

3) dla trzech lub więcej osób uprawnionych - 95% świadczenia, które przysługiwałyby zmarłemu.

Po myśli art. 74 ust. 1 i 2 wszystkim uprawnionym członkom rodziny przysługuje jedna łączna renta rodzinna, z uwzględnieniem ust. 2-4, która podlega podziałowi na równe części między uprawnionych.

Zgodnie z ust. 3 w razie ujawnienia okoliczności powodujących konieczność dokonania podziału renty rodzinnej po raz pierwszy lub zmiany warunków dotychczasowego podziału renty ze względu na zmianę liczby osób uprawnionych organ rentowy dokonuje podziału świadczenia od miesiąca ujawnienia tych okoliczności. Przepisy art. 129 ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio.

Po myśli ust. 4 w razie ujawnienia okoliczności powodujących ustanie podziału renty rodzinnej przepis art. 133 stosuje się odpowiednio.

Zgodnie z art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych osoba, która pobrała nienależne świadczenia jest obowiązana do ich zwrotu.

W myśl ust. 2 powołanego wyżej przepisu za nienależnie pobrane świadczenia uważa się:

1. świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
2. świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

W niniejszej sprawie stan faktyczny nie był sporny. Renta rodzinna jest ustalona na dwie osoby matkę H. N. (1) i syna P. N. i podlega podziałowi na dwie równe części. Bezspornie P. N. w okresie od 1 marca 2014r. do 30 września 2014r. przerwał naukę, o czym nie powiadomił organu rentowego, mimo iż doręczone mu decyzje w sprawie renty rodzinnej zawierały pouczenie takim obowiązku.

Nie było zatem sporne, że P. N. pobrał nienależne świadczenie – rentę rodzinną za okres od 1 marca 2014r. do 30 września 2014r.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie była wysokość nienależnie pobranego świadczenia ustalona przez organ rentowy w zaskarżonej decyzji. Organ rentowy bowiem zażądał zwrotu pełnej kwoty nienależnie pobranej przez P. N. renty rodzinnej. Ubezpieczony, reprezentowany przez matkę H. N. (1), stanął zaś na stanowisku, że zwrotowi podlega jedynie kwota stanowiąca różnicę między wysokością renty należnej dla dwóch osób a kwotą renty rodzinnej przysługującej jednej osobie.

W orzecznictwie sądowym pojawiają się odmienne interpretacje dotyczące zakresu obowiązku zwrotu nienależnie pobranych rent rodzinnych przez osoby, które utraciły te uprawnienia. Z jednej strony wyrażane jest stanowisko, że skoro wszystkim uprawnionym przysługuje jedna łączna renta rodzinna, to zwrot nienależnie pobranego świadczenia powinien odpowiadać wysokości kwoty, o którą został bezpodstawnie uszczuplony Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, co jednak nie może pogarszać sytuacji pozostałych uprawnionych do renty rodzinnej (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 19 stycznia 2005r., III AUa 2791/03, Prawo Pracy 2006/3/36). Z drugiej zaś strony prezentowane jest stanowisko, że ujawnienie pobrania przez jedną z osób uprawnionych do części renty rodzinnej nienależnego świadczenia nie prowadzi "automatycznie" do ponownego podziału renty rodzinnej za ten sam okres pomiędzy pozostałych uprawnionych (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 8 września 2006r., III AUa 983/05, LEX nr 310429 oraz z dnia 13 grudnia 2007r., III AUa 2497/06, LEX nr 447177).

To drugie stanowisko podzielił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 2 marca 2010r. sygn. II UK 235/09 (OSNP 2011/17-18/235) wskazując, iż osoba, która nienależnie pobrała część renty rodzinnej jest zobowiązana do zwrotu całości wypłaconych świadczeń, bez możliwości wstecznego ustalenia nowej wysokości lub nowego podziału renty ze względu na zmianę liczby osób uprawnionych za okresy przypadające przed miesiącem ujawnienia okoliczności uzasadniających ponowne ustalenie wysokości lub ponowny podział renty rodzinnej (art. 74 ust. 2 w związku z art. 138 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2009r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.).

Sąd Najwyższy podzielił pogląd, iż renta rodzinna, tak jak wszystkie inne świadczenia z ubezpieczenia społecznego, jest przyznawana, zmieniana lub ponownie ustalana w zasadzie na wniosek osób uprawnionych, a z urzędu tylko w razie uzyskania przez organ rentowy wiadomości o okolicznościach powodujących konieczność zmiany dotychczasowego podziału renty rodzinnej. W odniesieniu do renty rodzinnej potwierdzają to wyraźnie unormowania zawarte w art. 74 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach, który stanowi, że w razie ujawnienia okoliczności powodujących konieczność podziału renty rodzinnej po raz pierwszy lub zmiany warunków dotychczasowego podziału renty ze względu na zmianę liczby osób uprawnionych organ rentowy dokonuje podziału świadczenia od miesiąca ujawnienia tych okoliczności. Zasada, że wszystkim uprawnionym członkom rodziny przysługuje jedna łączna renta rodzinna, oznacza, iż wystarczające jest zgłoszenie wniosku o to świadczenie przez jedną osobę uprawnioną do przyznania tego świadczenia. Dalej wskazał Sąd Najwyższy, iż obowiązek podziału jednej łącznej renty rodzinnej na równe części między uprawnionych członków rodziny, o którym mowa w art. 74 ust. 2, nie ma znaczenia technicznego, ale istotne znaczenie normatywne określające prawo każdej osoby uprawnionej do równej części renty rodzinnej już dlatego, że przychody uzyskiwane z tytułu przysługujących im podzielonych części rent rodzinnych podlegają podatkowi dochodowemu od osób fizycznych. Ponadto podział renty rodzinnej jest wyraźnie dokonywany w równych częściach pomiędzy wszystkich uprawnionych do tego jednego łącznego świadczenia w wydawanych decyzjach rentowych. W decyzjach tych zawarte są dokładne pouczenia, między innymi o okolicznościach prowadzących do ustania prawa do renty rodzinnej, do jej zawieszenia oraz dotyczące konieczności dokonania podziału renty rodzinnej po raz pierwszy lub ponownie w razie zmiany warunków dotychczasowego podziału ze względu na liczbę osób uprawnionych, co zawsze następuje od miesiąca ujawnienia tych okoliczności (art. 74 ust. 3 ustawy). Takie zasady potwierdza regulacja z art. 107a ust. 1 ustawy, z którego wynika, że jeżeli do renty rodzinnej jest uprawniona więcej niż jedna osoba i jedna lub kilka z tych osób zgłosi wniosek o wyłączenie z kręgu osób uprawnionych do renty, prawo do renty rodzinnej ulega ponownemu ustaleniu z pominięciem tej osoby (osób). Wniosek taki jest okolicznością powodującą ustanie prawa do renty rodzinnej osób wymienionych w ust.1. Ponowne ustalenie wysokości renty rodzinnej dla pozostałych osób uprawnionych do renty następuje od miesiąca, od którego wstrzymano wypłatę renty osobie, o której mowa w ust. 1, nie wcześniej niż od miesiąca zgłoszenia wniosku (ust. 3 i 4). Te zasady ponownego ustalania prawa do renty rodzinnej lub ich wysokości potwierdza art. 133 ustawy o emeryturach i rentach, do którego odpowiedniego stosowania odsyła art. 74 ust. 4 tej ustawy. W ocenie Sądu Najwyższego, te kategoryczne regulacje prawne wykluczają dokonanie z mocą wsteczną ponownego podziału pomiędzy osoby uprawnione renty rodzinnej za okresy, w których jedna lub niektóre z osób uprawnionych nienależnie pobrały przypadające na nie równe części renty rodzinnej.

Sąd orzekający w niniejszej sprawie podziela zaprezentowany wyżej pogląd Sądu Najwyższego.

P. N., mimo utraty uprawnień do renty rodzinnej, nie zawiadomił ZUS o fakcie przerwania nauki, mimo stosownego pouczenia o takim obowiązku. Organ rentowy uzyskał stosowną informację dopiero w dniu 28 listopada 2014r tj. momencie uzyskania zaświadczenia, z którego wynikało, iż ubezpieczony posiadał status studenta w Wyższej Szkole (...) w K. w okresie od 1 października 2013r. do 28 lutego 2014r. Brak było zatem podstawy by wcześniej dokonać przeliczenia świadczenia z uwagi na zmianę kręgu osób uprawnionych do renty rodzinnej/

W ocenie Sądu orzekającego brak zatem podstaw do uwzględnienia żądania odwołującego w zakresie ustalenia wysokości kwoty nienależnie pobranego świadczenia na poziomie różnicy między wysokością renty należnej dla dwóch osób a kwotą renty rodzinnej przysługującej jednej osobie.

Natomiast uzasadnione jest odwołanie w zakresie w jakim dotyczy 411,30 zł odsetek żądanych przez ZUS od kwoty nienależnie pobranego świadczenia za okres od 2 marca 2014r. do 3 grudnia 2014r. tj. za okres od zaprzestania kontynuowania nauki do dnia wydania zaskarżonej decyzji.

Kwestia odsetek należnych od nienależnie pobranego świadczenia nie została uregulowana w ustawie z dnia 17 grudnia 1998r. o rentach i emeryturach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a zatem podstawę prawną do naliczania odsetek stanowi art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2013r., poz. 1442 ze zm.). W myśl tego przepisu osoba która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11. Zgodnie z ust. 11, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający te świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, kwoty nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych podlegają zwrotowi bez odsetek za zwłokę.

Sąd orzekający zwraca uwagę, iż w orzecznictwie ugruntowany jest pogląd, że świadczenia z ubezpieczeń społecznych są przyznawane w drodze decyzji administracyjnych i na podstawie decyzji administracyjnych są wypłacane. Nie można zatem utrzymywać, że świadczenia wypłacone na podstawie pozostającej w obrocie prawnym decyzji administracyjnej jako nienależne podlegały zwrotowi w dacie wypłaty, choćby przesłanki przyznania świadczenia w rzeczywistości nie istniały lub odpadły. Świadczenia w myśl art. 84 ustawy systemowej i art. 138 ustawy o emeryturach i rentach uważane za nienależne podlegają zwrotowi dopiero wtedy, gdy organ rentowy wyda stosowną decyzję administracyjną (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010r., I UK 210/09, LEX nr 585713).

W wyroku z dnia 18 października 2013r. sygn III AUa 229/13 (LEX nr 1391864) Sąd Apelacyjny w Gdańsku wskazał, iż „żądanie zwrotu” nienależnie pobranego świadczenia następuje przez doręczenie dotyczącej tego decyzji (można powiedzieć, że staje się wymagalne w tym momencie, a nie w czasie spełniania świadczeń). Z tą chwilą następuje też wymagalność (w prawnym znaczeniu według prawa cywilnego - art. 359 § 2 k.c.) roszczenia o odsetki, gdyż od tej chwili dłużnik pozostaje w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia głównego (art. 481 § 1 k.c.). Z tą też chwilą rozpoczyna się bieg przedawnienia roszczenia o zapłatę odsetek (art. 120 § 1 k.c.)” (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 10 listopada 2013r., III AUa 198/13, LEX nr 1400345).

Brak zatem podstaw do żądania odsetek od nienależnie pobranego świadczenia za okres poprzedzający wydanie i doręczenie zaskarżonej decyzji tj. za okres od 2 marca 2014r. do 3 grudnia 2014r.

Mając zatem na uwadze powyższe Sąd, na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., zmienił częściowo zaskarżoną decyzję w zakresie odsetek i stwierdził, że P. N. nie jest zobowiązany do opłacenia odsetek od nienależnie pobranych świadczeń za okres od 2 marca 2014r. do 3 grudnia 2014r. w kwocie 411,30 zł.

W pozostałym zakresie Sąd, na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., oddalił odwołanie.

SSO Mariola Szmajduch